

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Peşin Değer ve Beklenen Ömür Tabloları Üzerine Bir Çalışma

Av. Turabi Tural*

ÖZET

Bu çalışmada Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hesabı için kullanılan peşin sermaye değerleri ve beklenen ömür tabloları incelenerek yapılan hesap hataları ortaya konulmaya çalışıldı. Bu tabloların yeniden oluşturulmasında kullanılması gereken iki aritmetik formül ile yanlış hesaplama ve hesap zorluğunun ortadan kaldırılması, belirlenen temel hedef oldu. Tabloların oluşturulmasında gözetilmesi gereken hususlara ayrıca dikkat çekildi.

Bu çalışma, SGK için hem peşin sermaye değerlerinin ve hem de bu tabloların hazırlanmasında esas alınan beklenen ömrün hesaplanmasında temel hesap verilerinin ortaya konulmasına özel bir önem verildi.

GİRİŞ

Sosyal Güvenlik Kurumu, 5510 Sayılı Kanun'un bütünüyle yürürlüğe girmesi üzerine, önemli sayıda yönetmelik ve onlardan daha fazla sayıda tebliğ hazırlattı ve bunlar Resmi Gazete'de suretiyle yürürlüğe konuldu. Bu kanun ve takip eden yönetmelik ve tebliğler 1960 yılından beri var olan sosyal güvenlik sistemini kökten değiştirmekte.

5510 Sayılı Kanununun 33 ayrı maddesinde "bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir" hükmü bulunduğundan, bütün bu mevzuatı bir araya getirip incelemek üzere Resmi Gazete taraması yapıldığında, Kurum tarafından 10 kadar yönetmelik yanında 20'den fazla tebliğ ile de "uygulama düzenlemesi" olarak pozitif hukuk normları dizisi oluşturduğu görüldü.

Bu çalışmamız, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından hazırlanıp 28 EYLÜL 2008 günlü Resmi Gazete'de

yayımlanan, 5510 Sayılı Kanun'un 21, 22 ve 23 üncü maddeleri hükümlerine dayanılarak hazırlandığı belirtilen, "**İş Kazası Ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşveren, Üçüncü Kişilerin Ve Sigortalıların Sorumluluğu İle Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ**"ın incelenmesinin sonucu.

TEBLİĞİN İÇERİĞİ VE NİTELİĞİ

2008 Ekim ayı başından itibaren yürürlüğe sokulan tebliğin;

2.maddesinde: "5510 sayılı Kanununun 4. maddesinin 1.fıkrasının a ve b bentleri kapsamında sigortalı olanların iş kazası ve meslek hastalığı sigortası yönünden kendilerinin, işverenlerinin ve üçüncü şahısların sorumluluğu ile peşin sermaye değerlerinin hesaplanmasına ilişkin usul ve esasları" belirlemek üzere hazırlanıp yürürlüğe konulduğu,

9.maddesinde ise "Kurumca, bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen giderlerin; yaş, kesilme veya yeniden bağlanma ya da hak sahipliği nedeniyle sonra-

* Avukat, Ankara Barosu

dan gelir veya aylık bağlanma ihtimalleri ve *yüzde beş iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanacak tutarı tespit etmek amacıyla peşin sermaye değeri tabloları hazırlanmış olup, bu Tebliğ ekinde yer almıştır.* Hazırlanan tablolar demografik ve ekonomik değişiklikler nedeniyle Kurumca gerekli görülen hallerde güncellenir. İlk peşin sermaye değeri, gelir veya aylığın başlangıç tarihinde yürürlükte olan peşin sermaye değeri tablolarına göre belirlenir.”düzenlemesine yer verdiği görülmektedir.

Tebliğin 3.maddesinde de, “5510 Kanununun 21, 22 ve 23. maddesi hükümlerine dayanılarak” hazırlandığı duyurulmaktadır. Dayanak maddeler olarak sıralanan 5510 Sayılı Yasa’nın “Sigortalının kendisinden kaynaklanan sebeplerle tedavi süresinin uzaması, iş göremezliğinin artması” başlıklı 22. maddesinin son fıkrasındaki “Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir” hükmü ile idareye (Kuruma) bu maddedeki işlemler için “yönetmelik” çıkarma yetkisi verildiği görülmektedir.

Yine (4.) maddesinde 506 sayılı yasanın 107. maddesine dayalı olarak çıkarıldığı kayıtlı (ki 107. maddenin son cümlesi “Kurum, bu Kanunun diğer maddelerinin uygulanmasına ilişkin usûl ve esasları yönetmelik ile düzenleme yetkisine **sahiptir” biçiminde) ve 28 Ağustos 2008 gün ve 26981 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği”nin 49-50 ve 51. maddelerinde: “İşveren ve Üçüncü Kişilerin Sorumluluğu İle Peşin Sermaye Değerleri” ile ilgili ayrıntılı düzenlemenin yapıldığı görülmekte.**

Dikkat çekici olan da anılı yönetmeliğin “**Peşin sermaye değeri tabloları**” başlıklı 50. maddesinin ilk cümlesindeki “Kurumca, Kanunun ilgili maddelerinde belirtilen giderlerin, yaş, kesilme veya yeniden bağlanma ya da hak sahipliği nedeniyle sonradan gelir veya aylık bağlanma ihtimalleri ve **yüzde beş iskonto oranı** dikkate alınarak hesaplanacak tutarı tespit etmek amacıyla **peşin sermaye değeri tabloları hazırlanır” hükmü ile, Kanun ile tanınmayan “peşin sermaye değeri tabloları hazırlama” yetkisinin SGK.na tanındığı bir başka gözlemlene.**

Aynı maddenin son cümlesindeki “**Peşin sermaye değeri hesaplamalarıyla ilgili usul ve esaslar Kurumca çıkarılacak tebliğ ile duyurulur” hükmüne rağ-**

men, bu yazımıza konu tebliğde “**hesaplamayla ilgili usul ve esaslar**” yönünden herhangi bir açıklık yok.

Ancak gerek “İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu” başlıklı 21.maddesinde ve gerekse “süresinde bildirilmeyen sigortalılıktan doğan sorumluluk” başlıklı 23.maddesinde (ki bu iki madde, sigortalıya bağlanan iş kazası nedenli sürekli iş göremezlik gelirlerini “rücuan isteme” hakkı veren maddeler) Sosyal Güvenlik Kurumu’na “**yönetmelik” veya “tebliğ” çıkarmak suretiyle pozitif hukuk normu koyma yetkisi verilmediği görülmekte.**

Oysa 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun “**Gelirin Sermayeye Çevrilmesi**” başlıklı 22. maddesinin (2.) fıkrasında “Bu madde gereğince verilecek sermaye, **Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca birlikte tesbit olunacak tarifeye göre hesaplanır.**” hükmü vardı. İş kazası sonucu bağlanan gelirlerin sorumlularına ödetme hakkının SSK’ ya tanındığı 26. maddesinde de:

“Kurumca sigortalıya veya hak sahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerinin 22. maddede belirtilen tarifeye göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı Kurumca işverene ödettilir.” şeklindeki düzenleme ile bu hakkın kapsamı belirlenmişti.

506 sayılı yasanın 22.maddesinin verdiği bu yetki ile her iki bakanlık tarafından 1961 yılında hazırlanıp yürürlüğü konulan bir “tarife” oldu. Bu tarife ile 1931 tarihli PMF beklenen ömür süresi varsayımına göre, kişinin içinde bulunduğu yaşta, daha kaç yıl yaşayacağı olasılığı gözetilerek peşin değer tablolarının düzenlendiği ve üç ayda bir peşin ödenen ve yıllık tutarı 100 lira gelirin, ödenecek süre kadar toplamının %5 faizle ıskontolu peşin değeri hesaplandığı açıklanmak suretiyle ilan edilmişti.

YENİ PEŞİN DEĞER HESABI

28 Eylül 2008 tarihli Resmi Gazete ile duyurulan Sosyal Güvenlik Kurumu tebliğinin “**Peşin sermaye değeri tabloları ve peşin sermaye değerinin hesabı**” başlıklı (9.) maddesinde

“Kurumca, bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen giderlerin; yaş, kesilme veya yeniden bağlanma yada hak sahipliği nedeniyle sonradan gelir veya aylık bağ-

lanma ihtimalleri ve yüzde beş iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanacak tutarı tespit etmek amacıyla peşin sermaye değeri tabloları” hazırlandığı belirtilerek bu amacı gerçekleştirmek üzere hazırlanan 6 adet tabloda tebliğ ek olarak yayımlandı. Oysa tebliğde ya da ekinde yayımlanan 6 adet tablo metninde tabloların “**hangi beklenen ömür süresi varsayımına**” göre hazırlandıkları, SGK tarafından “İş kazası veya meslek hastalığı halinde sigortalıya veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine, yapılan sürekli ödeme” olarak yapılan “gelir” ödemeleri aylık dönemlerle yapıldığı halde, peşin sermaye değerlerinin aylık ödeme devreli olarak mı, yoksa yıllık ödeme devreli (devre başı veya devre sonu) % 5 faizle ıskontolu peşin değerler olduğu yönünde bir açıklama yoktur.

Aylık veya yıllık devrelerde ödeme halinde devre başı yada devre sonu faizlendirme (iç ıskonto ya da dış ıskonto) suretiyle hesaplanacak peşin değer hesabı farklı olacaktır. Bir bankadan 100 lira kredi alındığında, banka bu paranın 5 lirasını faiz olarak devre (yıl) başında peşin olarak keser ve devre sonunda tahsil edeceği 100 lira için uygulanan faiz oranı $5/95 = 0,0526$ olarak hesaplanır. Bu iç ıskonto olarak adlandırılır. Eğer bankadan 100 lira kredi alınır ve devre sonunda 105 lira olarak ödenirse uygulanan faiz oranı $5/100 = 0,05$ olacaktır. Bu ise dış ıskonto olarak adlandırılır.

12 ayda ödenecek ve yıllık %5 faiz oran ile aylık 100 TL sigorta geliri için hesaplanacak faiz miktarları Tablo 1’de verildi.

(Tablo 1)

1. Ay	$100*0,05*12/12 =$	5,00 TL
2. Ay	$100*0,05*11/12 =$	4,58 TL
3. Ay	$100*0,05*10/12 =$	4,17 TL
4. Ay	$100*0,05*9/12 =$	3,75 TL
5. Ay	$100*0,05*8/12 =$	3,33 TL
6. Ay	$100*0,05*7/12 =$	2,92 TL
7. Ay	$100*0,05*6/12 =$	2,50 TL
8. Ay	$100*0,05*5/12 =$	2,08 TL
9. Ay	$100*0,05*4/12 =$	1,67 TL
10. Ay	$100*0,05*3/12 =$	1,25 TL
11. Ay	$100*0,05*2/12 =$	0,83 TL
12. Ay	$100*0,05*1/12 =$	0,42 TL
Toplam	1.200,00 TL	32,50 TL

Buna göre yıllık toplam 1.200 TL için ödenen faiz 32,50 TL ve faiz oranı $32,50 / 1200 = 0,027$ (% 2,7) olmaktadır. Aylık ödemelerin peşin olması¹ yasa hükmü olduğundan faiz oranı 11 aylık ıskonto için $(32,50-5)/1200 = \% 2,29$ olur.

Kanuni faiz oranı yıllık % 9 ve kazalı sigortalıların zararların peşin değer hesabında ise ıskonto oranı %10 olduğuna göre, hesaplanacak zarardan mahsup edilecek “SGK tarafından bağlanan gelirin peşin değerini hesaplamada faiz oranının neden yıllık %5 olduğu” anlaşılamamaktadır. Bu uygulama mahsup işlemi haksız ve kazalı sigortalıyı zarara uğrattırır.

% 9 faiz oranlı ıskonto için ödenecek faiz miktarı Tablo 2’de verildi.

(Tablo 2)

1. Ay	$100*0,09*12/12 =$	9,00 TL
2. Ay	$100*0,09*11/12 =$	8,25 TL
3. Ay	$100*0,09*10/12 =$	7,50 TL
4. Ay	$100*0,09*9/12 =$	6,75 TL
5. Ay	$100*0,09*8/12 =$	6,00 TL
6. Ay	$100*0,09*7/12 =$	5,25 TL
7. Ay	$100*0,09*6/12 =$	4,50 TL
8. Ay	$100*0,09*5/12 =$	3,75 TL
9. Ay	$100*0,09*4/12 =$	3,00 TL
10. Ay	$100*0,09*3/12 =$	2,25 TL
11. Ay	$100*0,09*2/12 =$	1,50 TL
12. Ay	$100*0,09*1/12 =$	0,75 TL
Toplam	1.200,00 TL	58,53 TL

Bu durumda yıllık toplam 1.200 TL için ödenecek faiz 58,53 TL ve faiz oranı $(58,53 / 1200 =) 0,049$ (%4,9) olmakta. Bu oran 11 aylık ıskonto için $0,045$ (% 4,5) olarak elde edilir.

“Peşin değer” hesap değişikliğinin nasıl ve hangi değişkenlere bağlı olarak ortaya konulduğu belirli ve anlaşılır değildir; çözülmesi de çok bilinmeyenli bir denklem olarak varlık göstermekte.

Bu çalışmanın hazırlık aşamasında tebliğ ekindeki tabloların hazırlanış biçimini ve dayandıkları ilkeleri öğrenebilmek için Kurum bünyesinde araştırma

1 5510 sayılı yasanın tanımlar başlıklı (3.) maddesinin (14.) bendi

yapılarak bir uzmana ulaşıldı. Tabloların hazırlayanı olduğu söylenen bu uzmandan, önceki tarifenin 1931 PMF tablosunda belirlenen beklenen ömür süreleri esas alınarak hazırlanmasına karşın yayımlanan yeni tabloların, **Amerika'nın CSO (Commissioners Standard Ordinary) 1980'nin "Mortality Table"** başlıklı tablolardaki beklenen ömür sürelerinin esas alındığı öğrenildi.

Tazminat davalarındaki Yargıtay uygulamasının, kız ve erkek çocuklara 25 yaşa dek destek zararı hesabı yapılması ve kurum tarafından bağlanan gelirlerin de bu destek yaşına göre hesaplanarak bildirilmesinin istendiği, bunun nasıl yapılacağı sorulduğunda, Kurumca bildirilecek peşin sermaye değerlerinin kız ve erkek çocuklar için hazırlanan (3) nolu tablodan, buldukları yaş karşısındaki çarpanlar ile çarpım suretiyle bulunacak değerler olduğu ifade edildi.

Beklenen ömür sürelerinin esas alındığı söylenen Amerika'nın CSO (Commissioners Standard Ordinary) 1980 (Mortality Table) tablosuna erişmek fazlaca kolay olmadı. "İnternet" ortamında bu tabloların 2001 yılı için güncelleştirilmiş halleri hayli var iken, 1980 tabloları Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı (Bireysel Emeklilik Sistemi), Türkiye Aktüerler Derneği ve Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Aktüerya Bilimleri Bölümü'nün öğretim üyeleri ile yapılan görüşmeler sonucunda bu tablo elde edilebilindi.²

Bu tablolarda beklenen ömür sürelerinin "Kadın-Erkek" ve "Sigara İçen – İçmeyen" "Siyah-Beyaz" ayırmaları yapılarak oluşturulduğu da görülmekte. Kurumca hangi gruba ait beklenen ömür sürelerinin esas alındığını da anlamak olası değil. Tebliğde ya da bir başka metinde buna ilişkin açıklama da yok. Ayrıca, ülkelerindeki teknolojinin getirdiği olanaklar, içinde buldukları ekonomik ve sağlık koşulları yönünden **Amerika insanı için belirlenen beklenen ömür süresi ile Türkiye insanı için beklenen ömür süresinin eşit olarak kabul etmenin bilimsel bir dayanağını da bulmak olası değil.** Keza, Amerika Birleşik Devletleri, beklenen ömür tablosunu 2001 yılında güncellemişken SGK tarafından neden 29 yıl öncesinin beklenen ömür sürelerinin kullanıldığını anlamak kolay olmasa gerek.

2 Hacettepe Üniversitesi'nden Doç. Dr. Meral Sucu ve Öğretim Görevlisi Fersin Keskin ile Aktüerler Derneği Başkanı Taylan Matkap'ın destekleri oldu

PEŞİN DEĞER KAVRAMI

"Peşin sermaye değeri" kavramı, 5510 sayılı yasanın "tanımlar" başlıklı (3.) maddesinin (28.) bendinde **"Kurumca, bu Kanunun ilgili maddelerinde belirtilen giderlerin yaş, kesilme ihtimali ve Kurumca belirlenecek iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanan tutar"** olarak tanımlanmış. SGK'nun anılı tebliğinde de aynı sözcüklerle yapılan bir tanımlama var.

"Peşin değer" Yargıtay Kararları'nda **"kazalıya, belirlenen zarar süresince belirlenen geliri sağlayacak gelir kaynağı"** olarak tanımlanır.

Prof.Dr. Tahir Çağa Ankara Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü tarafından 8-9 Mayıs 1992 tarihlerinde yapılan sempozyuma sundukları bildiride: "Bir iradın peşin değeri (kıymeti hazırası) bahis konusu iradı tediye edebilmek için elde bulunması icabeden sermaye (...) irat taksit taksit tediye olunacağından her taksidin tediyesinden sonra elimizde kalacak olan bakiye sermaye(nin) faiz getireceği ... son taksit muaccel olduğunda elimizde o taksit kadar meblağın kalacak olduğu para olarak tanımlarken"³ 10-11 Aralık 1993 tarihinde aynı yerde yapılan "Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu"na sundukları tebliğde de "peşin değer" **"sermaye olarak yatırılıp taksit olarak ödenerek elde kalan bakiyenin faiz geliri getireceği, faizlerinin sermayeye eklenerek belirli sürede belirli geliri sağlayacak bitecek para"** olarak tanımlamışlardı.⁴

Sayın Avukat Sema Güleç'in de "işleyecek tazminatın peşin ve defaten ödenmesi" (Sh. 629), "tazminat alacaklısının önceki durumunun korunması amacıyla iratların sermayeleştirilerek ödenmesi" tanımlarının yanında "sürekli iratların peşin değeri" olarak "bir sigorta şirketinin bu gün x yaşında olan bir kimseye (x) yaşından itibaren sağ kalacağı müddetçe her yıl başında ödemek için sigortalıdan peşin olarak alacağı miktar" (Sh. 641) tanımlamasında bulunduğu görülmekte.⁵

3 Prof. Dr. Tahir Çağa (Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX Sh. 17)

4 Avukat Turabi Tural Bir Avukatın Bilgi Dağarcığından Tazminat ve Hesaplanması

5 Maddi Tazminat Esasları Ve Hesaplanması" (1994 basımı)

Sayın İhsan Çakmak da peşin değeri "gelecekte ödenecek gelirlerin ölüm ihtimali ve belirli faktöre bir göre hesaplanan bu günlük değer" (Sh. 330) olarak tanımlarlar.⁶

Prof. Dr. Necati İşçil, rantı "bir kapitalin, belli faiz oranı üzerinden, belirli tarihlerde belirli miktarlarda getirdiği gelir" (Sh. 171) olarak Sayın İşçil "peşin değeri" de "belli bir tarihten sonraki bir tarihte ödenecek bir paradan faizinin ayrılarak ileri tarihteki alacaktan ele geçen paranın bulunması" olarak tanımlanır.⁷

Buna göre

a= gelir miktarı (yıllık)

t= iskonto oranı

n= devre sayısı (yılı)

S= peşin değeri gösterirse, S peşin değeri için iskonto işlemi $1/(a+t)^n$ ya da $(a+t) = K$ denirse $1/K^n$ olur.

Böylece Peşin Değer bulma işlemi $t = \% 5$ ve $a= 1$ TL için

$$1.\text{yıl peşin değeri} = 1/(1+0,05)^1 = 0,9524$$

$$2.\text{yıl peşin değeri} = 1/(1+0,05)^2 = 0,9070$$

$$3.\text{yıl peşin değeri} = 1/(1+0,05)^3 = 0,8638$$

$$4.\text{yıl peşin değeri} = 1/(1+0,05)^4 = 0,8228$$

$$5.\text{yıl peşin değeri} = 1/(1+0,05)^5 = 0,7835$$

Eğer bu hesabı 5 yıl süre ile her yıl aynı geliri elde ederek 5. yıl sonunda bitecek para (kapital olarak) olarak hesapladığımızda gereken toplam miktar bu beş ıskontolu yılın toplamıdır. Diğer bir deyişle bize gerekli kapitali verecek formül

$S = (1/K^1) + (1/K^2) + (1/K^3) + (1/K^4) + (1/K^5)$ olur ve genel durum için

$$S = \frac{K^n - 1}{K^n K - 1} (1-a)$$

Belli bir sürenin toplam peşin değeri tazminat hesap-

6 İhsan Çakmak Şerhli Sosyal Sigortalar Kanunu

7 Prof. Dr. Necati İşçil Ticaret Aritmetiği-Mali Cebir (Finans Matematiği)

larında kullana geldiğimiz simgeler ile $(K^n-1)/K^n(K-1)$ formülü ile bulunabilir.

Formülde ise $K= 1,05$ olarak yerine yazdığımızda $(1,05^5) - 1 / (1,05^5) * (1,05) - 1 = 0,2763 / 0,0638 = 4,3295$ bulunur. Toplamı 4,3295 olan bu sermayeyi % 5 faize verip, her yıl 1 lirasını ödersek, yıllar itibarıyla kalan miktarlar

$$1. \text{Yıl } 4,3295 * 1,05 = 4,5460 \text{ faizli bakiye}$$

$$2. \text{Yıl } 4,5460 - 1 * 1,05 = 3,7232 \text{ faizli bakiye}$$

$$3. \text{Yıl } 3,7232 - 1 * 1,05 = 2,8594 \text{ faizli bakiye}$$

$$4. \text{Yıl } 2,8594 - 1 * 1,05 = 1,9524 \text{ faizli bakiye}$$

$$5. \text{Yıl } 1,9524 - 1 * 1,05 = 1,0000 \text{ faizli bakiye}$$

olarak hesaplanır. Bu hesaplamalara göre (1) formülü geçerlidir.

Ancak, belli olan bir peşin değer için hangi süre (kaç yıl) için hesaplandığı bulmada kullandığımız formül tarafından verildiğinden formül ile aynı simgeleri kullanarak rantın peşin değeri

$$S = \left(\frac{a}{t} \right) * \left(1 - \frac{1}{(1+t)^n} \right) \quad (1) \text{ (nolu formül)}^8$$

formülü kullanılarak hesaplama tercih edildi.

Hazırlanıp yayımlanan tablolar üzerinde yapılan aritmetik sağlama işlemleri ile elde ettiğimiz sonuçlara örnek olarak "erkek sigortalıya iş kazası meslek hastalığı geliri bağlanması durumunda kullanılacaktır" açıklaması ile yayımlanan Ek 3'deki tablo kullanıldı.

Sonuçları Tablo 3'te verilen bu hesapta "Beklenen Ömür" SGK tarafından kullanılan CSO 1980 beklenen ömür süreleri oldu. Peşin değer hesaplamasında faiz oranı (t) yıllık % 5 olarak kabul edilerek (formülde yazıldığı gibi) hesaplama yapıldı. CSO 1980 tablolarındaki beklenen ömür (erkek için) süreleri (n) için hesaplanan peşin değerler 4.sütunda yer almakta. Beklenen ömür süreleri için olduğu söylenen ve SGK tarafından ilan edilen peşin değerler 2. sütunda gösterildi.

Erkek sigortalıya iş kazası meslek hastalığı geliri bağlanması durumunda Necati İşçil Hocamızın (1) formülüyle elde edilen peşin değerler ve SGK tarafından hazırlanıp yayımlanan peşin değerlerin karşılaştırılması şöyle

8 Prof. Dr. Necati İşçil Ticaret Aritmetiği-Mali Cebir (Finans Matematiği Sh. 173)

Tablo 3

YAŞ	SGK PEŞİN DE- ĞERİ (ERKEK)	CSO 1980 BA. ÖMÜR (ERKEK)	FORMÜLLE HESAPLANAN PSD.	YAŞ	SGK PEŞİN DE- ĞERİ (ERKEK)	CSO 1980 BA. ÖMÜR (ERKEK)	FORMÜLLE HESAPLANAN PSD.
16	1.921,78	56,00	1.869,85	49	1.395,30	26,19	1.442,71
17	1.916,80	55,08	1.863,88	50	1.371,16	25,35	1.419,39
18	1.913,21	54,17	1.857,70	51	1.346,35	24,52	1.395,40
19	1.909,63	53,27	1.851,31	52	1.320,94	23,70	1.370,72
20	1.834,51	52,37	1.844,64	53	1.294,95	22,88	1.345,03
21	1.827,09	51,47	1.837,66	54	1.268,44	22,08	1.318,96
22	1.819,30	50,56	1.830,29	55	1.241,46	21,29	1.292,20
23	1.811,06	49,66	1.822,68	56	1.214,01	20,51	1.264,75
24	1.802,35	48,75	1.814,62	57	1.186,12	19,74	1.236,60
25	1.793,10	47,84	1.806,21	58	1.157,75	18,98	1.207,76
26	1.783,29	46,92	1.797,31	59	1.128,90	18,24	1.178,63
27	1.772,89	46,00	1.788,01	60	1.099,55	17,50	1.148,44
28	1.761,92	45,08	1.778,27	61	1.069,76	16,78	1.117,99
29	1.750,36	44,16	1.768,09	62	1.039,58	16,07	1.086,90
30	1.738,22	43,23	1.757,33	63	1.009,09	15,38	1.055,64
31	1.725,49	42,31	1.746,19	64	978,41	14,70	1.023,78
32	1.712,18	41,38	1.734,41	65	947,61	14,03	991,34
33	1.698,27	40,45	1.722,08	66	916,75	13,39	959,35
34	1.683,78	39,53	1.709,32	67	885,82	12,75	926,34
35	1.668,69	38,61	1.695,97	68	854,82	12,14	893,91
36	1.653,00	37,69	1.682,02	69	823,71	11,54	861,05
37	1.636,71	36,77	1.667,42	70	792,51	10,95	827,79
38	1.619,84	35,86	1.652,32	71	761,32	10,38	794,73
39	1.602,37	34,95	1.636,53	72	730,29	9,83	761,95
40	1.584,33	34,05	1.620,22	73	699,61	9,30	729,52
41	1.565,71	33,15	1.603,17	74	669,54	8,79	697,51
42	1.546,52	32,26	1.585,56	75	640,23	8,30	665,99
43	1.526,74	31,37	1.567,17	76	611,75	7,84	635,71
44	1.506,38	30,49	1.548,18	77	584,05	7,39	605,43
45	1.485,40	29,62	1.528,59	78	557,04	6,97	576,56
46	1.463,83	28,75	1.508,14	79	530,54	6,56	547,79
47	1.441,64	27,89	1.487,07	80	504,47	6,17	519,90
48	1.418,80	27,04	1.465,35				

Faiz oranın farkı olabileceği düşünülerek, 16 yıl için verilen peşin değeri elde etmek amacıyla yapılan yuvarlamalar ile, faiz oranı $t = 0,0483343$ olarak da kullanılarak işlem yapıldı. Bu biçimde elde edilen peşin değerlerin sadece bir kısmı aşağıda gösterildi.

YAŞ	SGK PEŞİN DEĞERİ (ERKEK)	CSO1980 BA. ÖMÜR (ERKEK)	FORMÜLLE HESAPLANAN PSD.
16	1.921,78	56,00	1.921,78
17	1.916,80	55,08	1.915,24
18	1.913,21	54,17	1.908,50
19	1.909,63	53,27	1.901,54
20	1.834,51	52,37	1.894,27
21	1.827,09	51,47	1.886,69
22	1.819,30	50,56	1.878,70
23	1.811,06	49,66	1.870,44
24	1.802,35	48,75	1.861,73
25	1.793,10	47,84	1.852,64
26	1.783,29	46,92	1.843,04
27	1.772,89	46,00	1.833,01
28	1.761,92	45,08	1.822,54
29	1.750,36	44,16	1.811,60
30	1.738,22	43,23	1.800,06

Ancak, ilk yıldan sonra peşin değerlerde bir eşleşme ya da dizin bulunamadı. Tabloda görüldüğü gibi (1) nolu formülle hesaplanan peşin değerler ile SGK tarafından yayımlanan peşin değerler birbirini tutmamakta.

Bu uyumsuzluğun nedenini bir başka yöntem ile değerlendirme çabamız oldu. Bu kez, yayımlanan peşin değerlerin % 5 faizle iskontolu peşin değerler olduklarını gördüğümüzden, peşin değerlerin CSO 1980 tablolarında beklenen ömür süreleri gözetilerek hesaplandığı sözlü öğrenmemizi bir kenara bırakarak Peşin değer ve iskonto oranı **bilinen**, iskonto süresi **bilinmeyen** denklemi ile bu süreleri hesaplama yolunu seçtik.

Bu işlemde de formül olarak yine Prof. Dr. Necati İşçil hocamızın yıllık sürekli gelirin (a) belli bir kapitale (S) kaç yılda ulaşabileceğini hesaplama için verdikleri aritmetik formül olan

$$n = \frac{\log(a) - \log(a - (t \cdot S))}{\log(1+t)} \quad (2) \text{ (nolu formül)}^9$$

9 (Prof. Dr. Necati İşçil Ticaret Aritmetiği-Mali Cebir (Finans Matematiği Sh- 172-173 sayfalardaki açıklamalardan sonra 174. sayfada elde edilen 58 (B) nolu formül))

formülünü kullandık.

(172-173 sayfalardaki açıklamalardan sonra 174. sayfada elde edilen 58 (B) nolu formül))

Bu formül ile, örneğin 1 nolu tabloda 2 yaş için $S = 1.939,63$ kapitaline karşılık gelen beklenen ömrü hesaplayalım.

$$a = 100,$$

$$t = 0,05,$$

$$\text{yaş} = 2 \text{ ise}$$

$$n = ?$$

(2) nolu formül yardımıyla

$$n = \frac{\log 100 - \log (100 - (0,05 \cdot 1.939,63))}{\log (1+0,05)}$$

$$n = \frac{1,5202}{0,0212}$$

$$n = 71,7442 \text{ yıl}$$

olarak bulunur.

Oysa CSO 1980 tablosunda 2 yaşın beklenen ömrü 69,20 yıldır. Böylece bu yaş için SGK tablosunda **2,54 yıllık** eksik süre için PSD hesaplanması görülmektedir. Aynı formül ile aynı tablodan 30 yaşın PSD olarak bildirilen 1.738,22 için hesaplanacak $n = 41,68$ yıl olduğu halde, CS 1980 tablosundaki 30 yaşın beklenen ömrü **43,24 yıldır**. Bu kez işlem tersine dönmüş ve SGK **1,56 yıl** fazla süre için PSD hesaplandığı görülmekte. Hesaplardaki çarpıklık iş kazası sonucu ölen sigortalının kız ya da erkek çocuklarına ölüm geliri bağlanması işleminde kullanılacak tabloda çok çarpıcıdır.

5510 sayılı yasanın 20. maddesindeki yollama ile 34. maddesindeki düzenleme gibi iş kazası sonucu ölüm gelirlerinin sigortalının çocuklarına, 18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde 25 yaşını doldurmamalarının ..... her birini ..... aylık bağlanır” durumu, hak sahibi bu kişilere aylık gelir bağlamada (ödemede) temel durumdur. 34. maddenin yukarıdaki bendi izleyen iki bendindeki;

“2) Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirip malûl olduğu anlaşılmanın veya,

3) Yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla

beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızları,”

ifadeleri ile belirlenen haller ortaya çıktığında, bu tarih itibarıyla yeni (ya da en azından yeniden) gelir bağlanacaktır. Bütün bu emredici düzenlemeye göre, kız ve erkek çocuklar yönünden 18-20 ve 25 yaşlarında gelirden çıkacakları normal hali gözetilerek buna uygun tablolar düzenlenmiş olmalıydı. Ama yayımlanan tablolar buna uygun değildir. Aynı zamanda hazırlanan tablolarda (aşağıda ayrıca vurgulanan) hesap hatalarının yapıldığı gözlenmektedir.

Hazırlanıp yayımlanan (Tebliğ Eki 3 nolu) tabloya bakıldığında bir kız çocuğu için 18 yaş peşin değer çarpanı (PSD) 630,37, erkek çocuk için 199,96 olarak verildiği, yine 24 yaşındaki kız çocuk için 840,87 çarpanı belirlenmiş iken erkekler için yalnızca 214,68 çarpanın belirlendiği görülmektedir.

25 yaş için belirlenen çarpan ise kız çocukları için 991,36 ve erkek çocuklar için 179,04 olarak verilmekte iken 26 yaş için çarpanlar tersine dönmekte ve genel tabloda (Ek 2 nolu) kadınlar için beklenen ömür süresi (51,40 yıl) erkeklerden (46,93 yıl) daha fazla olduğu halde, sigortalının çocukları 26 yaşına geldiklerinde kız çocuklar için hesaplanan PSD çarpanı **1.169,44** olarak verilirken erkek çocukları için bu çarpan **1.332,05** olarak (daha fazla) veriliyor olmaktadır.

Rantın peşin değerini hesaplama formülünden bu peşin değerlerin ne kadar süre için hesaplandığına baktığımızda yıl (n) sayısı kız çocuklarına (1.169,44 PSD için n=18,01 yıl) 44,01 yaşına dek gelir ödeneceğinin, 26 yaşındaki erkek çocuğa ise (1332,05 PSD için

n=22,48 olarak bulunmakta) 48,49 yaşına dek gelir kabul edildiği görülmektedir.

SGK iş kazası sonucu ölen sigortalının anne ya da babasına ölüm geliri bağlanması işleminde Ek 5’de yer alan tablonun kullanılacağı açıklanmıştır. Bu tablo 0 yaş ile başlamaktadır. Sigorta başlangıç yaşı, “malullük, yaşlılık ve ölüm” sigortalarında 18 yaş iken (5510 sayılı kanun 38/2 ve 50/c), uluslar arası sözleşmeler ve 4857 sayılı kanun 71. maddesine göre 14 yaşından küçüklerin çalıştırılmaları yasaktır. Sürekli gelir tabloları (Ek 3 ve 6) 16 yaştan başlarken bu tablonun da 16 yaş için başlaması gereklidir. Düzenlenen tablolarda, peşin değerlerin CSO 1980 beklenen ömür tablolarına göre hesaplandığı söylendiği halde, “rantın peşin değerini hesaplama” yöntemi olan (1) formülünden gidilerek elde edilen (2) formülü ile “rant süresi” hesaplandığında beklenen ömür süreleri farklı bulunmaktadır. Eklerdeki tablolarda “Hesaplanan Beklenen Ömür” sütunu ile (2) formülü ile hesaplanan beklenen ömürler verilmiştir. CSO 1980 sütunlarında ise SGK tarafından kullanılan beklenen ömür süreleri vardır. Hesap farklılığını gösterebilmek için Ek 6’daki tabloda görülen iş kazası geçirip, kaza sonrası hayatta kalan kadın sigortalı için gelir bağlanması işleminde kullanılacak peşin değerlere karşılık gelen ömür süreleri ve CSO 1980 ömür süreleri Tablo 4’de verildi.

İşlem için SGK tarafından (4) nolu tablo olarak yayımlanan ve “iş kazası sonucu ölen kadın sigortalının hak sahibi eşine ölüm geliri bağlanması işleminde kullanılacaktır” başlıklı tablodaki peşin değerleri aldık.

Tablo 4

		BAKIYE ÖMÜR SÜRELERİ					BAKIYE ÖMÜR SÜRELERİ		
YAŞ	PEŞİN DEĞER	FORMÜLLE	CSO	FAZLA	YAŞ	PEŞİN DEĞER	FORMÜLLE	CSO	FAZLA
		HESAP	1980	(YIL)			HESAP	1980	(YIL)
16	1.919,15	65,76	56,00	<u>9,75</u>	49	1.571,09	31,56	26,20	5,36
17	1.914,17	64,53	55,09	<u>9,45</u>	50	1.552,25	30,68	25,36	<u>5,32</u>
18	1.909,02	63,34	54,18	<u>9,16</u>	51	1.532,65	29,80	24,52	5,27
19	1.903,68	62,17	53,27	<u>8,89</u>	52	1.512,17	28,92	23,70	<u>5,22</u>
20	1.898,13	61,02	52,37	<u>8,65</u>	53	1.491,60	28,07	22,89	5,19
21	1.892,37	59,89	51,47	<u>8,42</u>	54	1.470,09	27,22	22,08	<u>5,14</u>
22	1.886,34	58,78	50,57	<u>8,21</u>	55	1.448,10	26,39	21,29	5,10

23	1.880,04	57,67	49,66	<u>8,01</u>	56	1.425,48	25,57	20,51	<u>5,05</u>
24	1.873,44	56,57	48,75	<u>7,82</u>	57	1.402,20	24,75	19,74	5,01
25	1.866,53	55,48	47,84	<u>7,64</u>	58	1.378,10	23,94	18,99	<u>4,95</u>
26	1.859,30	54,40	46,93	<u>7,47</u>	59	1.352,99	23,13	18,24	4,89
27	1.851,73	53,33	46,01	<u>7,32</u>	60	1.327,02	22,32	17,51	<u>4,82</u>
28	1.843,80	52,26	45,09	<u>7,17</u>	61	1.299,94	21,52	16,79	4,73
29	1.835,50	51,20	44,16	<u>7,04</u>	62	1.271,49	20,70	16,08	<u>4,62</u>
30	1.826,78	50,14	43,24	<u>6,90</u>	63	1.242,46	19,90	15,38	4,52
31	1.817,68	49,09	42,31	<u>6,78</u>	64	1.212,16	19,09	14,70	<u>4,39</u>
32	1.808,13	48,04	41,38	<u>6,66</u>	65	1.181,07	18,30	14,04	4,26
33	1.798,10	47,00	40,46	<u>6,54</u>	66	1.149,86	17,53	13,39	<u>4,14</u>
34	1.787,61	45,96	39,54	<u>6,43</u>	67	1.117,30	16,76	12,76	4,00
35	1.776,80	44,94	38,61	<u>6,33</u>	68	1.083,17	15,99	12,14	<u>3,84</u>
36	1.765,19	43,90	37,69	<u>6,21</u>	69	1.048,04	15,22	11,54	3,67
37	1.753,23	42,89	36,78	<u>6,11</u>	70	1.011,85	14,45	10,96	<u>3,49</u>
38	1.740,73	41,87	35,87	<u>6,01</u>	71	974,43	13,69	10,39	3,30
39	1.727,76	40,87	34,96	<u>5,92</u>	72	935,07	12,92	9,84	<u>3,08</u>
40	1.714,29	39,88	34,05	<u>5,83</u>	73	895,01	12,16	9,30	2,86
41	1.700,43	38,91	33,16	<u>5,76</u>	74	856,33	11,46	8,79	<u>2,66</u>
42	1.686,03	37,95	32,26	<u>5,69</u>	75	816,13	10,75	8,31	2,44
43	1.671,21	37,01	31,38	<u>5,63</u>	76	775,04	10,05	7,84	<u>2,21</u>
44	1.655,90	36,07	30,50	<u>5,58</u>	77	734,33	9,38	7,40	1,98
45	1.640,06	35,15	29,62	<u>5,53</u>	78	691,61	8,70	6,97	<u>1,72</u>
46	1.623,75	34,24	28,76	<u>5,49</u>	79	649,47	8,05	6,57	1,48
47	1.606,95	33,35	27,90	<u>5,45</u>	80	605,45	7,39	6,18	<u>1,21</u>
48	1.589,26	32,44	27,04	<u>5,40</u>					

Bu da, beklenen ömür sürelerinin CSO 1980 tablosundan alınmadığı sonucuna götürmekte. CSO 2001 tablolarında da beklenen ömür süresi (erkek) 16 yıl için 61,02 ve 48 yaş için ise 30,97 olmakla, bunlarda tablodaki beklenen ömür süreleri ile eşleşen sonuçlar olarak görülmemekte.

Tablo 4'de görüldüğü gibi kadın sigortalılara maluliyet geliri bağlanması halinde içinde buldukları yaşa göre 9,75 yıl ile 1,21 yıl arasında bir süre ile fazla PSD hesaplanmaktadır. Bu farklılık Eklerdeki bütün tablolarda vardır. Bu farklılıklar beklenen ömür sürelerinin CSO 1980 tablosundan alınmadığı sonucunu getirmektedir. CSO 2001 tablolarında da beklenen ömür süresi (erkek) 16 yıl için 61,02 ve 48 yaş için ise 30,97 olarak verilmektedir, bu değerlerde Tablo 4'de

hesaplanan beklenen ömür süreleri ile aynı değildir.

Peşin Değerin, “**sermaye olarak yatırılıp taksit taksit olarak ödenerek elde kalan bakiyenin faiz geliri getireceği, faizlerinin sermayeye eklenerek belirlenen geliri sağlayarak belirlenen sürede sağlayarak bitecek para**”¹⁰ tanımından, ve SGK tarafından yayımlanan tablolardaki anlatım gibi “yıllık 100 lira gelir sağlayacak para için belirlenen peşin değer” miktarlarından birini; (4) nolu tabloda 16. yaş için belirlenen “peşin sermaye değeri” olan 1.919,15 TL sınırı, yer yıl (üstelik faizlendirdikten sonra devre sonu taksit ödemesi) her yıl için 100 TL gelir ödemesi yaptık. Elde ettiğimiz sonuçlar şöyle:

10 Prof. Dr. Tahir Çağa'nın tanımı

Tablo 5

Yıl	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
Faizli Para	2.015,11	2.010,86	2.006,41	2.001,73	1.996,81	1.991,65	1.986,24
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	1.915,11	1.910,86	1.906,41	1.901,73	1.896,81	1.891,65	1.886,24
Yıl	8	9	10	11	12	13	14
Faizli Para	1.980,55	1.974,58	1.968,30	1.961,72	1.954,81	1.947,55	1.939,92
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	1.880,55	1.874,58	1.868,30	1.861,72	1.854,81	1.847,55	1.839,92
Yıl	<u>15</u>	<u>16</u>	<u>17</u>	<u>18</u>	<u>19</u>	<u>20</u>	<u>21</u>
Faizli Para	1.931,92	1.923,51	1.914,69	1.905,42	1.895,70	1.885,48	1.874,75
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	1.831,92	1.823,51	1.814,69	1.805,42	1.795,70	1.785,48	1.774,75
Yıl	22	23	24	25	26	27	28
Faizli Para	1.863,49	1.851,67	1.839,25	1.826,21	1.812,52	1.798,15	1.783,06
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	1.763,49	1.751,67	1.739,25	1.726,21	1.712,52	1.698,15	1.683,06
Yıl	<u>29</u>	<u>30</u>	<u>31</u>	<u>32</u>	<u>33</u>	<u>34</u>	<u>35</u>
Faizli Para	1.767,21	1.750,57	1.733,10	1.714,75	1.695,49	1.675,27	1.654,03
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	1.667,21	1.650,57	1.633,10	1.614,75	1.595,49	1.575,27	1.554,03
Yıl	<u>36</u>	<u>37</u>	<u>38</u>	<u>39</u>	<u>40</u>	<u>41</u>	<u>42</u>
Faizli Para	1.631,73	1.608,32	1.583,73	1.557,92	1.530,82	1.502,36	1.472,48
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	1.531,73	1.508,32	1.483,73	1.457,92	1.430,82	1.402,36	1.372,48
Yıl	43	44	45	46	47	48	49
Faizli Para	1.441,10	1.408,15	1.373,56	1.337,24	1.299,10	1.259,06	1.217,01
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	1.341,10	1.308,15	1.273,56	1.237,24	1.199,10	1.159,06	1.117,01
Yıl	<u>50</u>	<u>51</u>	<u>52</u>	<u>53</u>	<u>54</u>	<u>55</u>	<u>56</u>
Faizli Para	1.172,86	1.126,50	1.077,83	1.026,72	973,06	916,71	857,54
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	1.072,86	1.026,50	977,83	926,72	873,06	816,71	757,54
Yıl	<u>57</u>	<u>58</u>	<u>59</u>	<u>60</u>	<u>61</u>	<u>62</u>	<u>63</u>
Faizli Para	795,42	730,19	661,70	589,79	514,28	434,99	351,74
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00	-100,00
Bakiye	695,42	630,19	561,70	489,79	414,28	334,99	251,74
Yıl	<u>64</u>	<u>65</u>	<u>65,75</u>				
Faizli Para	264,33	172,54	72,54				
Ödenen Gelir	-100,00	-100,00	72,54				
Bakiye	164,33	72,54	0,00				

Tablo 5'de görüldüğü gibi 1.919,15 TL tutarındaki bir para, bir bankaya yıllık % 5 faizle yatırılıp bu para faizlendikten sonra, 100 TL'sini gelir olarak öderse-niz, bankaya yatırılan bu para 65,75 yıl, yıllık 100 TL sabit gelir sağlayacak bir rant olarak ortaya çık-maktadır. CSO 1980 tablolarına göre (kadınlar için) beklenen ömür 60,82 yıl olduğuna göre (1) formü-lüyle kapital 1.891,96 TL olmaktadır. Dolayısıyla SSK'nın kullandığı 1.919,15 değeri doğru değildir. Tablo 4'deki peşin değerlerin hiç biri doğru değildir. Ekler bölümündeki tablolarda da bazen fazla bazen az peşin değer hesapları vardır.

NASIL YAPILMALI ?

5510 sayılı kanunun "Uygulanmayacak Hükümler" başlıklı 105. maddesi "21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Kanunun 30. maddesi, 26/10/1990 tarihli ve 3671 sa-yılı Kanunun 4. maddesi ile 10/7/1987 tarihli ve 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5. madde-sinin 11.fıkrası hariç olmak üzere, diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz." hükmünü içerirken "Yürürlükten Kaldırılan Hükümler" baş-lıklı 106. maddesinin 1. fıkrası "17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 142 ve 143., ek 36., geçici 20,81 ve 87. maddeleri hariç diğer maddeleri .... yürürlükten kaldırılmıştır" düzen-lemesini içermektedir. Bu madde metinlerine göre 506 sayılı yasanın 22. maddesi yürürlükten kaldı-rılmış bulunmaktadır. "Kanunlar yürürlükte olduk-ları dönemdeki uyuşmazlıklara ve görülmekte olan davalara uygulanır" ilkesi (HGK kararları da aynı) uyarınca 5510 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önceki olaylara (iş kazaları ve bunlardan doğan taz-min ve rücu davalarına) 506 sayılı yasa hükümleri, bu anlamda da 22.maddesindeki düzenleme uyarınca hazırlanan tablolarına göre hesaplanarak bildirilecek PSD'nin mahsubu (ya da rücu ödettirilmesi) gere-kecektir.

01.10.2008 tarihinden sonra meydana gelen olaylara (iş kazaları ve bunlardan doğan tazmin ve rücu da-valarına) 5510 sayılı yasa hükümleri uygulanmak gerekecektir. 5510 sayılı yasada, 506. sayılı yasanın 22. maddesine eş yada benzer bir hüküm, dahası da bu tabloların düzenlenmesi için yetkilendirilmiş bir kurum yoktur.

506 sayılı yasanın 22. maddesi de yürürlükten kaldı-

rıldığına göre bu konuda "hukuki bir boşluk" oluş-tuğu görülmektedir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 18.11.2004 gün ve 2/4 esas/karar sayılı kararında da vurgulandığı ve Hukuk Genel Kurulu'nun 25.02.2004 gün ve 2004/115 karar sayı-lı kararında da tekrar dile getirildiği üzere "hukuki boşluğun bulunduğu durumlarda hakim bizzat yasa koyucu gibi davranarak, olayı çözümlenmek üzere Medeni Kanun'un 1. maddesi hükmünce olaya uygu-lanacak kuralı bulmak ve uygulamakla yükümlüdür. Bu hâkim için aynı zamanda bir görevdir". Öyley-se bu görevin yerine getirilmesi cümlesinden olmak üzere ve özellikle bir içtihat kurumu olan Yargıtay'ın bu davaların temyiz incelemelerinin yapıldığı 10 ve 21. (hatta iş kazası olmayan haller nedeniyle 4 – 11 - 13 ve 19. Daireleri'nin de katıldığı) daireleri tara-fından bu görevin üstlenilmesi, Türkiye'de de yapıldığı görünen "muhtemel yaşama süreleri" üzerinde-ki birden çok çalışma incelenerek, belirli yaşlar için beklenen ömür süreleri ve bu süreler için, tazminat ilkelerine uygun peşin değer hesaplama tabloları ha-zırlanmalıdır. Bu amaçla alanında uzman kişilerin katılımları sağlanmalı yurt düzeyinde uygulama bir-liği sağlayacak ve hukuka uygun bir normatif düzen-leme yolu içtihat oluşturularak açılmalıdır.

Türkiye'de belirli yaşlarda beklenen ömür süreleri yabancı kökenli tablolar kullanılarak elde edilmek-tedir. Sosyal Güvenlik Hukuku ve can zararlarının gideriminde ise hale 1931 Fransız PMF tablosu kul-lanılmakta. Sigorta şirketleri ise "hayat sigortaları" kapsamında İsviçre 1953, Almanya 1951 ve Ameri-ka CSO 1958 ve 1980 tablolarını kullanmaktadırlar. Türkiye'de de birden çok yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları ile belirlenen bazı tablolar olduğu halde, gerek Sosyal Güvenlik Kurumu gerek ise özel sigorta şirketleri tarafından bu tabloların kullanılmadığı görülmektedir. Hazine Müsteşarlığı'nın Başkent Üniversitesi ile birlikte bir proje kapsamında Türkiye için de bu tabloların hazırlanması çabalarının ileri düzeye vardığı, bir yıl içinde tamamlanabileceği ise, görüşmelerimizde aldığımız bilgi.

SGK'nun uyguladığı tebliğde "yüzde beş iskonto oranı" dikkate alınarak hesaplanacak tutarı tespit et-mek amacıyla peşin sermaye değeri tabloları hazırlan-dığı duyurulmakta. Tablolarda "100 –Yüz- Lira" esaslı olduğu açıklanan bu peşin değerlerin ne kadar

süre için hesaplandığını, Yargıtay kararlarındaki nitelikleme ile “kazalıya, belirlenen zarar süresince belirlenen geliri sağlayacak gelir kaynağın” tahsis süresini hesaplamak pek de kolay olmamaktadır. Bu zorluğu yenmek amacıyla ilk denenen (1) formülü ile bilinenlerin yerine yazılmasıyla ve buradan bilinmeyen beklenen ömür yıl sayısı (n) değeri bulunarak CSO 1980 tablosunda belirli bir yaş için verilen beklenen ömür süreleri ile karşılaştırmak oldu. Ancak sonuçlar uyumlu olmadı. Aynı peşin değeri bulmak için bazı yaşlarda beklenen ömür süresini uzatmak, (örneğin 2 yaş için CSO beklenen ömür süresi olan 69,20 yıla 2,54 yıl eklemek) bazılarında ise beklenen ömür süresini kısaltmak (örneğin 29 yaş için CSO beklenen ömür süresi olan 44,16 yıldan 1,51 yıl eksiltmek) suretiyle SGK. tablosundaki o yıla ait PSD çarpanı ile eşitleme elde edilebildi. 6 ayrı tabloyu, erkek-kadın ayırımı ile 99 yıl için yapmaya çalışmak uzun bir çalışma gerektirmekteydi. Bu noktada, Necati İşçil tarafından elde edilen ”Rantın Peşin Değerini Bulma” formülü içinde, süreyi (n) bulma yolu olarak (2) formülü elde edildi. Bu formülü bilgisayar yardımıyla uyguladığımızda istediğimiz hesaplamaları kısa sürede elde ettik. Böylece PSD ve beklenen ömür süreleri hesabı için gerekli iki formül bulundu.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Öncelikle “beklenen ömür” ya da “muhtemel yaşam” sürelerinin hangi kaynağa ve tablolara göre belirlenmesi gerektiği takdir edilmelidir.

Tazminat hesaplarında, kazalı (veya sigortalı) kişilerin elde edeceği varsayılan gelirler, yıllık gelir olarak kabul edilerek “dış iskonto” yoluyla % 10 faiz oranı ile iskonto edildiği gibi kanuni faiz oranı da yıllık %9 olduğu gözetilerek, sigorta gelirlerinin peşin değerlerinin de aynı ilkelere ve en azından kanuni faiz oranında faizle iskonto edilerek bulunmalı.

Türk tazminat hukukunda, destek süreleri olarak 18, 20 ve 25 yaşları varsayıldığından, sigortalıların çocuklarına bağlanan gelirlerin bu yaşlara göre peşin sermaye değerlerini verecek tablolar ayrıca oluşturulmalıdır.

Yapılması hiç de zor olmadığı görünen ilgili tabloların düzenlenmesi ve hesap yanlışlıklarından arındırılması, tabloların günümüz şartlarına göre oluşturulması biran önce yapılmalıdır. 9 Eylül 2009 Ankara

KAYNAKLAR:

- 1) SGK.Tarafından yayımlanan PSD. Tabloları
- 2) Amerikan CSO 1980 ve 2001 Beklenen ömür tabloları
- 3) Prof. Dr. Necati İşçil, Ticaret Aritmetiği-Mali Cebir (Finans Matematiği)
- 4) Prof. Dr. Tahir Çağa, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu ve Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumlarına sunulan tebliğleri
- 5) İhsan Çakmak, Şerhli Sosyal Sigortalar Kanunu
- 6) Avukat Turabi Tural, Bir Avukatın Bilgi Dağarcığından Tazminat ve Hesaplanması